

CREATING A BOOK FORM WITH TEXTURE TRIALS ON THE SURFACE OF FIREARM CLAY

Kamuran Karaağaç*¹

*Öğr. Gör., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Yeşilyurt MYO, Malzeme ve Malzeme İşleme Teknolojileri Bölümü, Endüstriyel Cam ve Seramik Programı

Abstract

Texture can be expressed as the pattern covering the inner or outer surface of all living and inanimate objects and substances existing in nature. The idea of resurfacing, called texture, is the touches created by human beings on the surface of materials, depending on the workability and application ability of each material's own qualitative structure. Just as every object and living thing in nature has its own texture, the material called chamotte clay also has its own texture. The re-use of this texture surface in the form of artistic expression is due to the many positive attitudes of the material, such as its workability, plasticity and reshaping ability. Due to the plastic structure of the inorganic material called chamotte, it is used as the main material in this study in the idea of creating a book form from clay. It is also used as a ceramic clay, a common mixture that is frequently preferred as the artistic expression language of artists. Based on this point, the idea of creating a book form, creating different visual and tactile diversity on the chamotte surface, is an indication that positive results were obtained after the applications.

Key Words: Chamotte Mud, Texture, Texture experiments on the surface.

ŞAMOT ÇAMURU YÜZEYİNDE DOKU DENEMELERİ İLE KİTAP FORMU OLUŞTURMA FİKRİ

Özet.

Doku tabiatıta var olan tüm canlı ve cansız nesne ve maddelerin iç veya dış yüzeyini kaplayan örüntü olarak ifade edilebilir. Doku denilen yeniden yüzey oluşturma fikri ise her malzemenin kendine ait olan niteliksel yapısının işlenebilirliğine ve uygulama yetisine bağlı olarak malzemelerin yüzeyinde insanoğlunun oluşturduğu dokunuşlardır. Tabiatıta her nesnenin ve canlının kendine has dokusu olduğu gibi şamot çamuru diye adlandırılan malzemenin de kendine ait bir dokusu vardır. Bu doku yüzeyinin yeniden sanatsal ifade biçiminde kullanılması malzemenin işlenebilirliği, plastikliği, yeniden şekil alabilme özelliği gibi birçok pozitif tavrından kaynaklanmaktadır. Şamot denilen inorganik malzemenin plastik yapısından dolayı bu çalışmada, çamurdan kitap formu oluşturma fikrinde ana malzeme olarak kullanılmaktadır. Seramik çamuru olarak sanatçıların sanatsal ifade dili olarak sıklıkla tercih edilen alışıla gelmiş bir karışım olarak da kullanılmaktadır. Bu noktadan yola çıkılarak kitap formu oluşturulma fikrinin şamot yüzeyinde farklı görsel ve dokusal çeşitlilik, oluşturulması, uygulamalar sonrasında olumlu sonuçlar çıkarıldığıının göstergesidir.

Anahtar Sözcükler: Şamot Çamuru, Doku, Yüzeyde Doku Denemeleri.

1.Giriş.

İnsanoğlu yaşam serüvenine başladığı zaman diliminden, günümüze kadar ki süreçte yüzeyler üzerine bir iz bırakma çabasını gütmüştür. Bu çaba insanın doğayı taklit etme, doğada var olanı aktarma veya kendinden olanı ifade etme duygusuyla beraber, bazen korku bazen de endişelerini ifade yolundan geçmektedir. Bu duygu ilk önceleri insanoğlunun doğada korktuğu, etkilendiği veya alt etmek istediği tüm güçlere karşı vermiş olduğu savaşları bize yansıtırsa da temelinde yine kendinden izler bırakmak, kendinden sonrasına kavramsal veya biçimsel anlatımda bulunmaktan geçmektedir. Tüm bu ifade ve biçimsel eylemler yüzeyde bir doku (texture) bir leke veya iz bırakmaktadır. Yüzeylerde oluşturulan bu tür dokular görsel doku olarak da ifade edilmektedir. "Görsel doku, doğada bulunan gerçek dokuları yüzey üzerinde taklit etme yâda doğada

¹ Sorumlu Yazar E-Mail: kamuran.karaagac@ozal.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.1439827

bulunmayan yeni dokular oluşturma sonucunda ortaya çıkan dokulardır”(Özsoy, 2016). İnsanoğlunun bu deneysel süreçler ve gerçekçi aktarımların, günümüzde plastik sanatlarda farklı etki veya yüzey oluşturma eylemlerinde zengin bir kaynak teşkil etmektedir. Aynı zamanda plastik sanatların farklı disiplinlerinde eser veren sanatçıları bu doku, iz veya leke oluşturma eylemleri, ilk insandan farklı olmamakla beraber bir üslup arayışını da beraberinde getirmektedir. “Dokunarak ya da dokunmuş yanılması yaratarak deneyimlenen bir malzemenin yüzey niteliği. Doku doğal etkilerle ya da sanatsal malzemeye sanatçının müdahalesi ile üretilir” (Ocvirk vd. 2015). Birçok sanatçı yapıtlarında veya sanatsal eylemlerinde dokuyu kendilerine sanatsal bir tavır, üslup olarak benimsemekle taş, mermer, ahşap, kil, tuval, deri veya kâğıt gibi yüzeylerde plastik bir ifade biçimi olarak dokuyu kullanmaktadır.

Seramik malzemenin kolaylıkla şekil alabilme özelliği sayesinde üzerine uygulanabilecek her türlü negatif veya pozitif yönde müdahaleler veya ekleme, çıkarmalar (rölyef uygulamalar) doku öğesinin bu tür yüzeylerde kolaylıkla elde edilebileceğini göstermektedir. Malzeme olarak seramik, uygulanabilirlik açısından diğer disiplinlere oranla daha fazla doku çeşitliliği ve uygulama kolaylığı sunabilmektedir. Sanatçıların özgün yüzeyler oluşturmada veya dokuya üslup olarak eserlerinde yer vermelerinde ortaya her defasında farklı, zengin ve özgün eserler çıkabilmektedir. Tasarım ilkeleri ve öğeleri açısından değerlendirildiğinde ise yüzey uygulamaları açısından hareket, denge, ritim, espas, dolu-boş, kuram ile birlikte; doku-biçim-renk ilişkileri açısından da uygulayıcıya oldukça fazla olanak sağlayan bir malzeme niteliği taşımaktadır.

Makale kapsamında literatür taramalarında seramik doku uygulamaları ile ilgili olarak birçok örnek incelenmiş bununla birlikte bu tür uygulamaların sayıca fazlalıkları dikkat çekmiştir. Bazı sanatçıların biçim-doku ilişkisini çok iyi kurgulayarak eserlerinde doku kullanımını üslup haline getirdikleri görülmektedir. Bu çalışma kapsamında dokunun tanımı ve çeşitleri ile birlikte doğal, gerçek ve dokunsal doku ifadelerine değinilerek bunlarla ilgili örneklerle de yer verilmektedir.

2.Amaç Ve Yöntem

Bu makalede artistik seramik uygulamalarda çok fazla kullanım alanı bulan şamot çamuru diye adlandırılan karışımın farklı bir biçimde ele alınarak kitap formu oluşturma fikri ortaya konulmuştur. Bununla birlikte şamot çamuru yüzeyinde deneysel dokular oluşturularak seramik sanatı uygulayıcılarına farklı bir örnek oluşturulması amaçlanmıştır. Bu çalışmada organik ve inorganik dokudaki malzemeler kullanarak şamot yüzeyindeki doku denemeleri ve ona uygun kitap formu oluşturma deneysellikleri araştırılmıştır.

3. Dokunun Tanımı Ve Çeşitleri

“Doku, görme ve dokunma duyularıyla kavranabilen, homojen bir yüzeysel etki öğesidir”(Sözen ve Tanyeli, 2014,s.96).“Görsel sanatlarla ilgili yerli kaynaklarda doku, etimolojik açıdan genellikle dokunma fiiline dayandırılrsa da yabancı kaynaklar “texture” terimini kullanmaktadır. Texture dokum, dokunmuş (Türkçe’deki dokunmak fiilinden değil dokumak fiilinden hareketle) kumaş, teşekkül, bünye, yapı anlamına gelmektedir. Kökenine inildiğinde Fransızca “text” sözcüğünden türetilmiş texture (doku), yapı (constuct), bağlam (context), inşa etme (construct), dokuma (weave) anlamlarına gelmektedir. Türkçe’deki dokunma kelimesi ise İngilizce’de “touch” kelimesiyle ifade edilmektedir. Buradan doku kavramının aslında dokunsallıkla ilgili değil doğrudan yapı ile ilgili olduğu sonucuna varılabilir. Dolayısıyla dokunun yalnızca yüzey değil, nesnenin yüzey karakteristiğine bağlı olarak nesneden yansıyan ışık ile ilişkili olduğunu anlayabiliriz” (Seylan, 2005:120). Güngör (1983), “dokuyu pürüzlülük ile açıklarken, pürüzlülüğü bir kutup, yumuşaklığı bir kutup olarak kabul ettiğimiz takdirde, arada pek çok doku kademesi bulunacağını söylemiş, fakat eğitim çalışmalarından bahsederken ifadelerin kolaylıkla anlaşılabilmesi için doku çeşitlerini kabaca üç grupta toplamıştır. Bunlar; sert (kaba) dokular, orta sert dokular ve yumuşak dokulardır. Ancak konu ile ilgili pek çok kaynak incelendiğinde dokunun şu şekillerde de çeşitlendirildiği görülmektedir;

- Doğal doku,
- Gerçek doku,
- Yapay doku,
- Görsel doku,
- Dokunsal doku,
- Soyut doku,
- Kimyasal doku,
- İcat edilmiş doku.
- Dinamik doku,
- Geometrik yapı doku,
- Kristal yapı doku,
- Optik doku,

Burada şunu belirtmek gerekir ki (özellikle dokunun Türkçe ve diğer dillerdeki anlamları ile düşünüldüğünde), doku ile desen başka başka şeylerdir. Bir malzemenin yüzeyinde doğal olarak mevcut olan ya da sonradan yapılmış ve malzeme yüzeyinde pürüzlülük hissi yaratmayan boyama, baskı, resim ve motifler hiç bir zaman doku (doğal) sayılmazlar. Ancak bir malzemenin dokusu o malzemeye gözü kapalıyken bile el sürüldüğünde

hissedilen pürüzlük duygusudur. Elle hissedilen sıcaklığın, soğukluğun ve bastırınca duyulan yumuşaklık ve sertliğin dahi doku ile alakası yoktur. Burada doku kelimesi ile hafifçe bir cisme dokunulup üzerinde el gezdirildiğinde hissedilen pürüzlülük kastedilmektedir. Üzerinde pek çok küçük delik ve gözenek bulunan bir lastik sünger aslında yumuşak bir madde olmasına rağmen, elle hafif dokunulduğunda bu gözenekler pürüzlük hissi yarattığı için sert dokulu bir cisim sayılır” (Güngör,1983: 26).

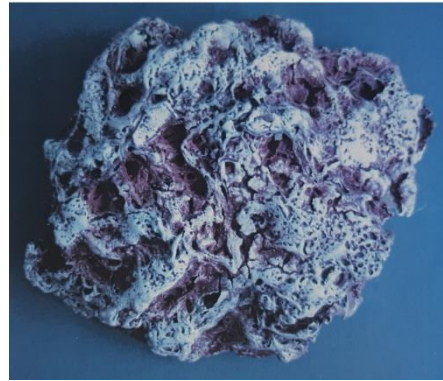

Resim 1, Görsel Ve Gerçek Doku Örneği
Füzyon cam uygulama (Kamuran Karaağaç)

Resim 1’de uygulama örneği görülen yüzeyde, ilk etapta elimizi sürüp dokunmaya başladığımızda hissedilen şey ile görsel olarak gördüğümüz şey birbirinden tamamen farklı olacaktır. Dokunulduğunda pürüzsüz, düz camı bir yüzey hissedilirken, bakıldığında ise biçimlerin hareketliliği yatay çizgilerin dinamikliği ile birlikte sürekli devingen bir yapı hissedilecektir. Buradaki örnek aslında bize gerçek doku ile birlikte görsel dokuyu da ifade etmektedir. Dokular insanın görsel olarak algılamaları ile beraber, dokunma eylemi sonrasında insan duygusunda ve zihninde bıraktığı his ve etkileşimle doğrudan ilişkili olup isimlendirmeleri de bu yönde gerçekleşmektedir.

Resim 2, Marc Leuthold' e ait seramik örnekler.
<https://marcleuthold.com/2019-2/>

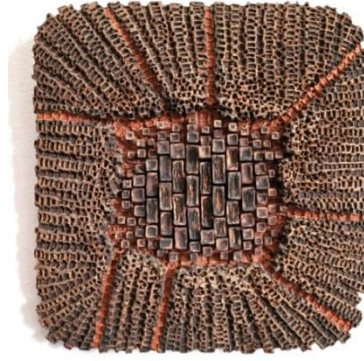
Resim 3, Kamuran Karaağaç doku serisi.
(Kişisel Arşiv)

Biçim fonksiyonellik, fiziksel ve kimyasal özellik, hislerde bıraktığı etki ve öz yapı gibi birçok faktör yukarıda ifade edilen adlandırmada etkili olmaktadır. Burada önemli sayılacak faktör aslında insan dokunsallığı ve göz teması sonrasında ortaya koyduğu duygu ve düşüncelerin aktarımı kapsamaktadır. “Görsel tasarım ögesi olan doku; görme ve dokunma duyularıyla algılanabilen bir yapıda olup esere somut bir boyut kazandırır. Görsel sanatlardaki doku ise dokunma duygusunu kullanmadan yüzey özelliklerinin Görsel algı yoluyla hissedilmesidir. Görsel anlamdaki dokunun amacı yüzeyi hissettirmektir. Yüzeyin hissedilebilir hale getirilmesi sanatsal bir dokunun başarısıyla doğru orantılıdır” (Özsoy ve Ayaydın,2015: 52). Seramik yüzeylerde doku oluşturma eğilimleri mevcut çamur dokusu ile birlikte şekillenebilirken, bazen de varolan dokudan tamamen farklı yüzeylerin oluşturulması söz konusu olabilmektedir. Uygulayıcının biçim-doku ilişkisini güçlendirme isteği ile yakından ilgili olup üslup oluşturma ve yeni bir doku arayışı biçimi güçlü kılmakla beraber yüzey zenginliğini de ortaya çıkarmaktadır. Konu ile ilgili olarak ulusal ve uluslararası

sanatçı uygulamalarına yer verilerek her bir sanatçının da aslında biçimle birlikte doku ilişkisini forma uygunluk esasına dayanarak uyguladığı görülmektedir.

Resim 4, Atilla Galatalı' ait seramik Pano
<https://www.leyl.art/atilla-galatal-1936-1994.html>

Resim 5, Bingül Başarır, Gerçek nerede adlı eseri
<https://artdogistanbul.com/11-sanatcidan-diyalog11/>

4.Doğal Doku / Gerçek Doku / Dokunsal Doku

Doğal doku dokunma duyusuyla ve görsel algılama ile hissedilen doku türüdür. “Doğal doku, işlevsellikle ilgilidir ve içyapıyla dış yapı arasında uyum vardır. Doğadan kaya, ağaç kabuğu, yaprak, tahta, balık, portakal, kozalak, deri gibi örnekler verilebilir” (Çellek ve Sağocak, 2014). İnsanın doğada karşılaşacağı en fazla doku örneği olarak doğal doku kabul edilebilir. Doğal dokuların oluşmasında insan etkeni yok denecek kadar azdır. “Evrenin oluşum yasaları sayesinde varlıklaşan bütün canlı ve cansız oluşumlar doğal dokular olarak adlandırılır. Doğal dokular insanın bilinçli ya da bilinçsiz güdülerle oluşmasına neden olmadığı örgütlenmelerdir” (Yılmaz, 2014).

Resim 6, Doğada Ağaç Dış Kabuk Dokusu İle Fosilleşmiş Bir Ağaç Doku Örnekleri(Kişisel Arşiv)

Sanat ile ilgilenen kişilerin doğal dokuları sıklıkla kullanma yolunu seçtiği bilinmektedir. Bu taklit etme veya değiştirme eğilimi dokunun farklı değerlerde yeniden şekillenmesine ve zenginleşmesine olanak sağlamaktadır. Seramik sanatçıları, ressamlar, tekstil tasarımcıları, mimarlar var olan dokular üzerinde yeniden bir doku tasarımı veya yüzey hareketi oluşturduklarında mevcut dokunun doğal görüntüsü bozulmuş gibi görünse de bununla birlikte yeni ve farklı dokular üretmiş olurlar. “Bu durum var olan doğal veya yapay dokuların sürekli değişkenlik gösterebilme özelliğine sahip olduğunu gösterir. Yapay doku insanın çeşitli araçlar ve malzemeler aracılığı ile ürettiği herhangi bir organik veya inorganik bir nesnenin taklidi veya tamamen hayal ürünü olan özgün dokulardır. Bilim de veya sanatta insan zihninde tasarlanmış ve gerçekleşmiş her türlü nesnenin dışsal yapısına yapay doku denilir ”(Altundağ, M. 2017). “İnsanın doğal olan malzemeyi, bilgi-emek-teknikle işleyerek, yeniden örgütleyerek oluşturduğu dokular yapay dokulardır.” (Atalayer,1994).

Resim 7, Nicolette Johnson,
nicolettejohnsonceramics.com

Resim 8, Rafa Perez
<https://www.mansfieldceramics.com/projects/rafa-perez-spain/>

“Doku, görme ve dokunma duyularıyla algılanan bir etkidir: Dokunun aslında temel iki boyutu vardır: biri gerçekte var olan doku diğeri göze hitabeden ve bu amaçla sanatta var olan dokudur. Gerçekte var olan dokuyu hem dokunarak hissederiz. Görsel tasarımda var olan doku ise özellikle göze hitap eder. Doku bir yüzeyin hissedilmesidir: Doku, görülen bir yüzeyin niteliğinin dokunularak hissedilmesidir. Görsel sanatlardaki doku ise dokunma duygusunu kullanmadan yüzey özelliklerinin görsel algı yoluyla hissedilmesidir. Görsel anlamdaki dokunun amacı yüzeyi hissettirmektir. Yüzeyin hissedilebilir hale getirilmesi sanatsal bir dokunun başarısıyla doğru orantılıdır” (Özsoy, 2016).

4- Seramik Sanatında doku uygulama örnekleri.

Sanatsal uygulamalarda ulusal ve uluslararası sanatçıların seramik yüzeyinde farklı doku arayışları, formun oluşturulmasında karakteristik bir özellik taşımaktadır. Bu arayış biçim-doku ilişkisi noktasında irdelendiğinde sanatçı uygulamalarında dokunun ön planda tutulduğu görülmektedir. Bazen de formu destekleyen formun oluşmasında ana karakter görevi gören yapı olarak uygulandığı görülmektedir. Seramik sanatının doğasında var olan kolay biçimlendirme ve renklendirme eğilimleri ile birlikte, seramik hamuru yüzeyinde sadece kilin doğal dokusunu bile kullanarak çok sayıda doku üretebilme olanağı verebilmektedir. Bu yönüyle bile birçok sanatçı bu ayrıcalığı eserlerinde kullanarak üslup oluşturmaktadır. Seramik çamuru basit uygulanabilir bir yüzey oluşturma eyleminde dahi kendi doğal dokusu ile birlikte ve kuruma etkisiyle orijinal yüzeyler oluşturabilme olanağına sahiptir.

Resim 9, Claudi Casanovas
<https://tr.pinterest.com/vanbeinum/claudi-casanovas/>

Resim 10, Barbro Aberg
<http://www.barbroaberg.com/CeramicWork/>

Resim 11, Atilla Galatalı

https://x.com/Seda_Ozen/status/1402001677562097666

Resim 12, Jale Yılmazbaşar

<https://www.sanatperver.com/turk-seramik-sanatcilari/>

4.Şekillenebilir Seramik Malzeme Olarak Şamot Çamuru.

Seramik malzemenin plastik bir değer taşıması, şekillenebilir bir yüzeye sahip olması, bu malzemenin sanat aktivitelerinde kullanılmasında tercih sebebi olmaktadır. Ayrıca bu yüzeylere yapılacak olan baskı uygulaması yüzeye uygulanan dokunun pozitif veya negatif yönde transferini sağlayacaktır. Herhangi bir malzeme ile yüzeyde çizme, kazıma, dokulu bir yüzey ile basma, delme, yüksek veya alçak rölyef şeklindeki müdahaleleri seramik bünyenin oksit veya sırlı pişirim sonrasında doku yüzeyinde daha gerçekçi ve farklı bir üç boyutluluk kazanmaktadır. “Şamotlu çamurun, içerdiği seramik kırıkları çamurun kendine ait pürüzlü gerçek bir dokuya sahip olmasına neden olur. Bu pürüzlülükle sağlanan gerçek doku pek çok seramik sanatçısının çalışmasında görülür. Bu etki çamurun kurumasına yakın ve kuru durumdayken yumuşak bir sistire ile yüzeydeki şamot parçaların üzerinden geçilmesiyle oluşur. (Ağatekin, 2002: 35)

Şamot çamuru içerik olarak içerisinde, belli tane iriliğine getirilmiş pişmiş seramik parçaların öğütülmesi, içerisine plastik killerin ve bir miktar suyun katılması ile elde edilen bir çamur kompozisyonudur. Bu kompozisyona katılan şamot pişmiş seramik atıkların konkasörlerde öğütülmesi ile elde edilmektedir. Çamur bileşeni içerisinde katıldığı miktar oranında pişme esnasında küçülmeyi azaltır. Şamot parçalar pişmiş ürün olduklarından küçülme azdır. Burada küçülen miktar daha çok şamot çamuru içerisine katılan plastik killerde olmaktadır. Bununla beraber çamura direnç ve doku da kazandırmaktadır. Kendine has porozite yapısından dolayı da karışım içerisinde ki hava ve gaz transferi daha kolay olurken kuruma esnasında da su buharının ortamdaki uzaklaşmasını kolaylaştırmaktadır. Tüm bu olumlu ve pozitif yöndeki ayrıcalıklar sanatsal uygulamalarda tercih edilen bir seramik uygulama malzemesi olmasını sağlamaktadır.

5. Kitap Oluşturma Fikri ve Deneysel Pratiklerin Oluşturulması.

Seramikten kitap formu oluşturma fikrine değinmeden önce, tüm sanat disiplinlerini yakından ilgilendiren form kavramına da kısaca değinmek gerekecektir. Bu çalışmada seramik çamuru yüzeyinde doku denemeleri ile birlikte kitap formu ile ilintili farklı formlarda ön plana çıkmaktadır. Sanatçılar sanatsal ifade ve düşlerini bir yüzeyle ve bir alanla sınırlayarak biçim dediğimiz form yâda formları ortaya koymaktadırlar. Bir noktada form insan düşüncesinin biçime, harekete ve eyleme dönüşmüş halidir denilebilir. “Herhangi bir sanat/tasarım nesnesinin sunduğu bütünlüğün içinde beliren form ya da formlar düşüncenin taşıyıcısı ve göstereni olarak görsel dilin önemli araçlarıdır. Form bir gösteren olarak algıyı manipüle eden soyut bir imgedir aynı zamanda” (Karaçalı, B. 2024: 98). Tasarım sürecinin zihinde ilk belirme evresinde imgeye yönelik ilk basamak, düşüncüyü ifade edecek form arayışının da birlikte belirmeye başlamasıdır. Form bir düşüncenin kavramsal olarak vücut bulmuş bir halidir denilebilir. Burada formun doku ile zenginleştirilmesi yâda tamamen ön plana çıkarılması sanatçının üslubu ile yakından ilgilidir. “Form, bu bağlamda sanat/tasarım düşüncesinin temel gösterenlerinden biridir. En yalın anlatımıyla sınır çizerek yüzeyi ya da hacmi tanımlı kılarken; düşüncenin, fikrin ya da anlamın inşası söz konusu edildiğinde sanat/tasarıma dair görsel dilin katmanlarında bu genellemeye indirgenemeyecek kadar derinlikli bir olgudur” (Karaçalı, B. 2024:

97). Bu çalışmada kitaplardan bir heykel oluşturma fikrine karşılık, heykeli oluşturacak her bir birimin yüzeyine farklı dokuların işlenmesi her bir kitabın dokusunun zenginlik vermesi açısından farklı olacağı fikrîde ortaya atılmıştır. Heykel kitapların üst üste gelmesinden oluşacağı için teknik olarak da kitap birimlerinin orta kısımları çıkarılmış olması gerekmektedir. Birimler üzerine uygulanacak doku ve desen uygulamaları da bu boşluk alanların dışında kalan yüzeylerde yoğunluk göstermektedir.

Resim 13, Kitap Formu Oluşturulması Ve Doku Denemelerinin Yüzeyde Tatbik Edilmesi (Kişisel Arşiv)

Bu tür uygulamalarda dikkat edilmesi gereken noktaların başında şamot çamurunun plastikliği ve kıvam dediğimiz şekillendirilebilme durumuna getirilmesi gerekmektedir. Doku transferinin olabildiğinde düzgün olması, baskı malzemesi veya modelini birebir negatif, pozitif olarak taklit etmesi buradaki malzemenin kıvamı ile yakından ilgilidir. Çok kuru veya sulu kıvamdaki çamur yüzeyi baskılama evresinde ya fazla dirence maruz kaldığı için çatlayacak ya da transfer tam manasıyla gerçekleşmeyecektir. Malzemenin çok sulu olması durumunda ise yine baskı malzemesi fazla gömüleceğinden, modelin yüzeyden çekilmesi esnasında deformasyonlar meydana gelecektir. Bu noktada kıvam dediğimiz şartların gerçekleşmesi ve malzemenin şekillenebilir yapı alması gerekmektedir.

Resim 14, Şekillendirme Sonrası Belli Kıvam Ve Sertlik Kazanan Birimlerin Montaj Kitlerinin Geleceği Alanların Boşaltılması Ve Yan Detayların Düzenlenmesi (Kişisel Arşiv)

Seramik uygulamalarda çamur hazırlama ve karıştırma aşamalarında bünyeye hapsolan hava kabarcıklarının şekillendirme öncesinde bünyeden uzaklaştırılması gerekmektedir. Bunun bir kısmı bünyeye hapsolür ve fırınlama esnasında uzaklaştırılması için hava kanalları açılması gerekmektedir. Bu modüller de iç kısımlar boşalttıktan sonra ulaşabileceğimiz derinliğe kadar modelaj kalemleri ile formun içyapıları boşaltılır ve şiş benzeri malzemeler ile derinlemesine tüm yönlerde delikler açılır. Bunun sebebi oluşabilecek patlamalara karşı gaz habbelerinin çıkış yollarına hava kanalları açmaktır. Aynı zamanda çıkarılan malzeme

Resim 15, Modüllerin İçlerinin Boşaltılması Ve Hava Kanallarının Açılması.(Kişisel Arşiv)

bir başka modülün imalatında tekrar kullanılmak üzere geri dönüşüme dahil edilebilmektedir. Bunlarla birlikte, kitaplardan oluşturulacak olan heykelin genel ağırlığının azalmasını ve zemine uyguladığı yük ve basıncın aza indirgenmesini sağlamaktadır. Şamot diğer seramik çamurlarına oranla içeriğinde bulunan karışımdan dolayı yüzeyi biraz daha porozitelidir. Bu porozite karışım içerisinde ki pişmiş seramik parçalardan kaynaklanmaktadır. Şamot tertibatı oluşturulurken içerisine konulan belli miktardaki pişmiş seramik parçalar, tertibatın plastikleştirme evresinde dahi pişmiş olduğundan yumuşamayıp sert partiküller olarak kalmaktadır. Bu sert partiküller yüzey oluşturulurken yüzeyde kendine has bir doku oluşturmaktadır. Bu tür uygulamalarda kullanılacak şamot malzeme yüzeyinde istenilen doku aktarımı veya oluşturulmasında öncelikle yüzeyin çelik veya ahşap sistire ile yüzey perdelaması gerekmektedir. Bu perdelama sistirenin bastırılarak düzeltme işleminde pişmiş seramik partiküllerinin çamur içerisine gömülerek yüzey parlak ve pürüzsüz bir hale getirilmektedir. Doku oluşturmada daha net görüntüler ve tüm detayların birebir olarak transferinin gerçekleşmesi isteniliyorsa, perdelama sonrasında yüzeye çamur deri sertliğinde iken angop (astar) uygulanabilir. Bu tür uygulamalarda angop uygulaması birkaç çeşit ve biçimde uygulanmaktadır. En basit angop tertibatı hazırlama biçiminde endüstriyel seramik çamuru kullanılmaktadır.

Resim 16, Şamot Yüzey Üzerine Deneysel Doku Uygulamaları Detay (Kişisel Arşiv)

Endüstriyel seramik döküm çamurundan astar oluşturma fikrinde şuna dikkat etmek gerekmektedir. Birincisi içerisine katılan sodyum silikat (cam suyu) oranının en fazla %0,3 oranını geçmemelidir. İkincisi ise uygulanacak şamot yüzeyinin deri sertliğinde olmasıdır. Yani yüzey sertleşmeye başlayıp kuruma evresine girdiğinde astarın şamot yüzeyine tutunumu olanaksızlaşmaktadır. Astar içerisinde bulunan yüksek orandaki sodyum silikat da yüzeyde kuruma, pişirme evresinde çatlamalara ve yüzeyden dökülmelere yol açmaktadır. Şamot yüzeyine astar uygulanırken astarın kıvamı çok koyu kıvamda olmayıp, akıcı ve bir miktar sulu olmalıdır. Sulu astar uygulama esnasında şamot yüzeyini de ıslatarak astarın yüzeye nüfuz etmesini ve alttaki bünye ile kaynaşmasını kolaylaştırmaktadır. Astar uygulamaların bu tür yüzey dokusu oluşturma denemelerinde, şamot çamurunun pişirme sonrasında ortaya çıkan sarımtırak ve kıvılcı giden renginin istenilmemesi durumunda uygulama gereği duyulmaktadır. Şamotun bu renk geçişleri bazı işlerde ve

uygulamalarda görülmek istenilmediğinde yüzeyde görülmek istenilen renk ne ise o renge uygun astar hazırlanır ve yüzeye uygulanır. Yüzey tasarım denemelerinde astar uygulamanın sırlama sonrasında farklı bir avantajı da beyaz yüzey üzerinde bazı seramik sırlarının diğer yüzeylere oranla daha net ve etkileyici görünmesidir.

Resim 17, Kitap Modüllerinin Üst Üste Gelmesiyle Boşlukların Kapanması Ve Heykel Formunun Oluşmaya Başlaması (Kişisel Arşiv)

Şamot malzemeden oluşturulan formların belli bir denge ve estetik kurallar dâhilinde bir araya getirilmesi, aynı zamanda heykelin genel strüktürünün de oluşmasını sağlamaktadır. Bu çalışma kapsamında şamot malzemenin yüzeyinde bir takım dokusal denemelerin uygulanması, bazı tekniklerin denenmesi, uygulanabilirliğinin tespit edilmesi bunların kayıt altına alınması, örneklerle sunulması ile birlikte nihai olarak bir ürüne dönüştürülmesi sağlanmaktadır.

5. Bulgular Ve Yorum.

Şamot çamurunun malzeme tertibatı açısından yüzeyinde yapılacak her türlü dokusal deneyimler için oldukça elverişli bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu yüzeylerde yapılmak istenen çizgi, derinlik, kazıma, rölyef, noktalama, baskı veya herhangi bir dokunun yüzeye stampa şeklinde bastırılması gibi eylemlerin yapılması şamot çamur yüzeyinde istenilen dokuların oluşmasına olanak tanımaktadır. Şamot yüzeyinde angop (astar) uygulama örneklerinin yapılması, kuruma ve pişirim sonrasındaki olumlu sonuçlar alındığı gözlemlenmiştir. Bu deneyimlerin artırılması, pratikliklerin geliştirilmesi sanat ile uğraşanlara yeni teknikler ve yaratıcı fikirler geliştirmeleri açısından örnek uygulama teşkil etmektedir.

Bu çalışma kapsamında incelenen, şamot yüzeyi üzerine yapılmış olan deneysel uygulamalar, diğer plastik sanatlarda olduğu gibi tasarım ilke ve öğeleri açısından da değerlendirilerek sonuçlar üzerinde yorumlamalar yapılmış ve görsel olarak sunulmuştur. Bununla birlikte malzemenin sınırlılıkları, uygulanabilirlik düzeyleri de irdelenmiş, uygulamalarda ki doğru zamanlama ve uygun çalışma aralıklarına değinilmiştir.

6.SONUÇ

Doğada var olan organik ve inorganik dokuların farklı yüzeylere aktarılması, disiplinler arasında çok fazla kullanılan bir uygulama yöntemidir. Burada uygulayıcılar kullandıkları dokunun, uygulanabilirliğini malzemeye göre seçme eğilimi göstermişlerdir. Buradaki amaç estetik beklentiler, biçim, form ve doku uygunluğunu yakalamak, genel örüntü olarak da bütünlüğe ulaşmaktan geçmektedir. Bunun da temelinde malzeme ve uygulanabilirliğin dinamikleri yatmaktadır. Uygun malzemeye uygulanacak, uygun doku denemeleri

yapıldığında sonuç çokta şaşırtmayacaktır. Makalede deneysel pratiklilerin oluşturulmasında ifade edilen dinamikler göz önünde bulundurulmaktadır.

Bu çalışmamızda şamot çamurundan kitap oluşturma fikrinde, seçmiş olduğumuz ve uyguladığımız doku denemeleri başarılı bir şekilde sonuçlar vermektedir. Seramik sanatında doku oluşturma eğilimleri her sanatçının kendine has yaratım sürecini de etkileyerek bu yöndeki deneyimler aynı zamanda bu yaratım sürecine örnek teşkil etmesi noktasında yön vereceği düşünülmektedir.

Makale kapsamında, seramikte gerçek obje oluşturma fikrine karşılık, seramikten kitap yapılması fikrinin oluşturulması, şamot çamuru ile bu malzemenin sınırlılıkları içerisinde neler yapılabiliği de ortaya koymaktadır. Bununla beraber kendi içerisinde kendine has bir dokusu olan şamot çamurunun yüzeyine yapılabilecek doku denemelerinin zenginliğinden yola çıkılarak bundan sonraki deneyimlerde farklı neler yapılabiliği veya kullanılabilirliği de ortaya koymaktadır. Bu ön çalışma sonrasında sanat ile ilgilenen kişilerin bu basamak üzerinden yola çıkarak farklı biçim ve doku sorgulamaları yapmaları, gerek zanaat olarak gerekse de sanat olarak uygulama pratiklikleri oluşturması açısından faydalı olacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

Altundağ, M. (2017). Çağdaş Seramik Sanatında Doku Ögesi. idil, 6 (39), s.3257 – 3269

Atalayer, Faruk. Temel Sanat Öğeleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 1994.

Elif, Ağatekin, "Artistik Seramik Biçimlendirmede Doku", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2002

Güngör, İ.H., (1983). Temel Tasar. (2. bs.). İstanbul: Kipaş Yayınları.

Özsoy, Vedat ve Ayaydın, Abdullah. Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri. Ankara: Pegem Akademi, 2016.

Ocvirk, Otto G. Ve diğer. Sanatın Temelleri: Teori ve Uygulama. Çev. Nur Balkır Kuru ve Ali Kuru. İzmir: Karakalem Kitabevi Yayınları, 2015.

Karaağaç, K.(2005). Seramikte Doku Araştırmaları ve Uygulamalar. Araştırma Dosyası, Mimar Sinan Üniversitesi. İstanbul.

Karaçalı, B. (2024). Çağdaş Sanat/Tasarımda Form. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 34, 1, 97-114.

Özsoy, V., Ayaydın, A., (2015). Görsel Tasarım Öge ve İlkeleri. Ankara: Pegem Akademi.

Seylan, A. (2005). Temel Tasarım. Ankara: Dağdelen Basın Yayın.

Sözen, M., Tanyeli, U. (2014). Sanat kavram ve terimleri sözlüğü. İstanbul: Remzi Kitabevi

Yılmaz, Ayşen. Bitkisel Dokuların Özgün Seramik Formlarda Yorumlanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Eseri Çalışma Raporu. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2014.

Görsel Kaynaklar.

Resim 1, Görsel ve gerçek doku örneği. Füzyon cam uygulama. Kamuran Karaağaç Kişisel Arşiv.

Resim 2, Marc Leuthold' e ait seramik örnekler. <https://marcleuthold.com/2019-2/> Erişim Tarihi 15.05.2024.

Resim 3, Kamuran Karaağaç doku serisi. Kişisel Arşiv.

Resim 4, Atilla Galatalı' ait seramik Pano. <https://www.leyl.art/atilla-galatali-1936-1994.html> (Erişim Tarihi; 15.05.2024)

Resim 5, Bingül Başarır, Gerçek nerede adlı eseri. <https://artdogistanbul.com/11-sanatcidan-diyalog11/> (Erişim Tarihi; 15.05.2024)

Resim 6, Doğada Ağaç Dış Kabuk Dokusu İle Fosilleşmiş Bir Ağaç Doku Örnekleri. Kişisel Arşiv.

Resim 7, Nicolette Johnson. <https://www.nicolettejohnsonceramics.com>

(Erişim Tarihi; 14 Mayıs 2024).

Resim 8. Rafa Perez. <https://www.mansfieldceramics.com/projects/rafa-perez-spain/>
(Erişim Tarihi; 14 Mayıs 2017)

Resim 9. Claudi Casanovas. <https://tr.pinterest.com/vanbeinum/claudi-casanovas/>
(Erişim Tarih 14. Mayıs.2024)

Resim 10, Barbro Aberg. <http://www.barbroaberg.com/CeramicWork/>
(Erişim Tarih 14 Mayıs 2024)

Resim 11, Atilla Galatalı. https://x.com/Seda_Ozen/status/1402001677562097666
(Erişim Tarihi 20.05.2024)

Resim 12, Jale Yılmabaşar. <https://www.sanatperver.com/turk-seramik-sanatcilari/>
(Erişim Tarihi 20.05.2024)

Resim 13, 14, 15, 16, 17. Kişisel Arşiv. İmalat ve uygulamaları Cahide EREL Sanat atölyesinde yapılmıştır.
www.cahideerel.com